

İYİ PARTİ RAPORU

Emrah Aslan

D84 Intelligence Unit | D84 Araştırma ve Analiz Birimi Siyasi Parti İncelemeleri
İyi Parti Vakası: Türk Milliyetçiliğinin Liberal Demokratlıkla İmtihanı
Emrah Aslan

© 2020, Daktilo1984.com

Genel Yayın Yönetmeni: Enes Özkan

Editör: Burak Bilgehan Özpek

Redaksiyon: Burak Durgut

Kapak Tasarımı: Ayyüce Dalkılıç

Dizgi: Selçuk Durgut

Bu çalışma, Friedrich Naumann Vakfı Türkiye Ofisi (FNF Türkiye) tarafından desteklenmektedir. Bu çalışmadaki görüşler yazara aittir, Friedrich Naumann Vakfı Türkiye Ofisi (FNF Türkiye) ve daktilo1984.com'un görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Emrah Aslan, 1986'da Berlin'de doğdu. 2009'da İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler programından lisans derecesini aldı. Lisans yıllarında Erasmus programı kapsamında 1 yıl süreyle Hamburg Üniversitesi İşletme, Ekonomi ve Sosyal Bilimler Fakültesi'nde değişim öğrencisi olarak bulundu. 2014 yılında Akdeniz ve Hamburg Üniversitesi'nin ortak programı olan Ortak Avrupa Çalışmaları'nda yüksek lisansını tamamladı. Lisans yıllarından beri çeşitli ulusal gazetelerde ve dergilerde yazıları yayımlanan Emrah Aslan, bağımsız araştırmacı olarak çalışmalarına devam etmektedir. Aslan'ın akademik ilgi alanları yakın dönem Türkiye siyasi tarihi, Türkiye'de siyasi partiler, sosyal demokrasi, Osmanlı-Türk modernleşmesi ve Türkiye dış politikasıdır.

İÇİNDEKİLER

YÖNTEME DAİR	1	Parti Programı	10
İYİ PARTİ: TEMEL İLKELER, SEÇİM BEYANNAMESİ, PRATİKTE TEZAHÜR	1	2018 Genel Seçim Beyannamesi	11
1) Temel İlkeler ve Partinin Künyesi	1	Pratikte Tezahür	12
2) Sistem Sorunu, Kamu Yönetimi ve İyi Parti	2	Sonuç	13
Parti Programı	2	6) Kıbrıs Sorunu ve İyi Parti	14
2018 Genel Seçim Beyannamesi	3	Parti Programı	14
Pratikte Tezahür	3	2018 Genel Seçim Beyannamesi	14
Sonuç	4	Pratikte Tezahür	14
3) Demokratikleşme ve İyi Parti	5	Sonuç	15
Parti Programı	5	7) Kürt Sorunu ve İyi Parti	15
2018 Genel Seçim Beyannamesi	5	Parti Programı	15
Pratikte Tezahür	5	2018 Genel Seçim Beyannamesi	15
Sonuç	6	Pratikte Tezahür	16
4) Ekonomi ve İyi Parti	7	Sonuç	19
Parti Programı	7	8) Alevi Sorunu ve İyi Parti	20
2018 Genel Seçim Beyannamesi	8	Parti Programı	20
Pratikte Tezahür	8	2018 Genel Seçim Beyannamesi	20
Sonuç	9	Pratikte Tezahür	20
5) Dış Politika ve İyi Parti	10	Sonuç	21
		GENEL BİR SONUÇ YERİNE	21
		KAYNAKLAR	28

Bu çalışmanın her aşamasında yapıcı ve yaratıcı eleştirilerle yanımnda olan Bůra Kılıç ve Onur Karadal'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

İyi Parti'nin kuruluşunun üstünden iki yıldan fazla bir süre geçmesine rağmen, partinin politik ve ideolojik olarak hangi zemine tekabül ettiği netleşmiş değil. Partiyi MHP'nin kentli, orta ve orta üst sınıf, Batılı bir yorumu olarak gören yaklaşımların yanında, odağında MHP kökenli isimlerin olduğu, liberal demokrat çizgide şekillenen yeni bir merkez sağ hareket olarak okuyan yaklaşımlar da var. Bu tartışmaların ışığında, "İyi Parti nedir?" sorusuna partinin programı, 2018 seçim beyannamesi ve partili isimlerin demeçleri üzerinden İyi Parti'yi anlamaya ve anlamlandırmaya çalışarak bir yanıt vermek mümkün.

YÖNTEME DAİR

İyi Parti'yi analiz ederken, analizi üstüne kuracağımız üç ayak bulunuyor: İyi Parti Programı, İyi Parti 2018 Seçim Beyannamesi (Milletimizle Sözleşme) ve başlıklandırılan konulara dair İyi Partili siyasetçilerin demeçleri. Her başlık altında, başlığın bu üç ayaktaki tezahürünün neler olduğuna yer verilecek ve her başlık için bir sonuç analizi yapılarak, söz konusu başlıkta İyi Parti'nin politik olarak hangi çizgiye tekabül ettiği anlatılmaya çalışılacak.

İYİ PARTİ: TEMEL İLKELER, SEÇİM BEYANNAMESİ, PRATİKTE TEZAHÜR

1) Temel İlkeler ve Partinin Künyesi

Parti programının ilkeler ve amaçlar kısmında öne çıkan hususlar, İyi Parti'nin politik künyesi hakkında bir ön fikir vermektedir. İyi Parti Programı'nın giriş kısmında, partinin temel ilkeleri şöyle özetlenmektedir: Çoğulcu, katılımcı ve pozitif siyaset yapmak, parlamenter sistemi yaşatmak, farklılıklara saygılı olmak, (ilkeler kısmının hemen üst bölümünde, "farklılıkları değil ortak yanları öne çıkarmak" ifadesi vurgulanıyor), milliyetçiliği ekonomik ve kültürel alanlara taşımak, çağdaş medeniyeti yakalamak, denge ve kontrol üzerine kurulu bir kuvvetler ayrılığını kurmak, inançlara saygıyı ve ifade özgürlüğünü sağlamak, Cumhuriyet'in kurucu değerlerini ve üniter yapıyı korumak, mülkiyet hakkını korumak, fırsat eşitliğini sağlamak.

İyi Parti'nin kimliğini özetlediği ilkeler kısmından, partinin güçlendirilmiş ve sert kuvvetler ayrılığına dayalı parlamenter sistemi savunan,

Partinin, çağdaş medeniyet ve farklılıkların kabul edilmesiyle birlikte milliyetçiliği kültürel ve ekonomik alana taşıma hedefi, İyi Parti için milliyetçiliğin esnek ve şartlara göre yeniden yorumlanabilir bir anlam ifade ettiği söylenebilir.

toplumsal farklılıkları bir değer olarak kabul ederken toplumu türdeşleştirilen değerlere de odaklanan, milliyetçiliği savunurken aynı zamanda çoğulculuk ve farklılıkların ilkesel olarak kabul eden; dolayısıyla, söylem ve ilke olarak pozitif/birleştirici milliyetçiliği benimseyen bir parti olduğunu söylemek mümkün. Çağdaş (ismi zikredilmese de Batı medeniyeti) medeniyet vurgusu da İyi Parti'nin ilkesel olarak yüzünün Batı'ya dönük olduğu sinyalini vermektedir. Partinin, çağdaş medeniyet ve farklılıkların kabul edilmesiyle birlikte milliyetçiliği kültürel ve ekonomik alana taşıma hedefi, İyi Parti için milliyetçiliğin esnek ve şartlara göre yeniden yorumlanabilir bir anlam ifade ettiği söylenebilir.

2) Sistem Sorunu, Kamu Yönetimi ve İyi Parti

Parti Programı

İyi Parti, partinin kendini tanımladığı ilkeler kısmından itibaren parlamenter demokrasi vurgusunda

bulunmaktadır. Parti programının “Demokrasi ve Hukuk” başlığında¹, “Devlet gücünün tek bir kişide veya grupta toplanması, tarihteki örnekleri gibi, zaman içinde o kişilerde güç zehirlenmesine yol açarak, yanlış kararlar almalarına neden olmakta ve acı sonuçlar doğurmaktadır. Demokrasi; yönetenlerin yetkilerini sınırlayan, vatandaşları keyfi yönetimlerin eline düşmekten ve muhalefette olanların da haklarını koruyan sistemdir. Parlamenter sisteme geri dönecek, kuvvetler ayrılığı, kontrol ve denge sistemini güçlendireceğiz.” ifadesi yer almaktadır. Burada önemli olan hem ilkeler hem de program kısmında parlamenter sisteme dönüş güçlü ifadelerle desteklenirken, kuvvetler ayrılığı vurgusunun güçlü olmasıdır. Başka bir ifadeyle İyi Parti, salt parlamenter sisteme dönülmesini yeterli bulmamakta, aynı zamanda bu sistemin güçlendirilmiş kuvvetler ayrılığı eliyle denetlenebilir olmasını hedeflemektedir. Bu nedenle İyi Parti, parlamenter sisteme dönüşün ancak kapsamlı bir yargı reformunun yapılmasıyla anlamlı olabileceğini belirtmekte ve “Hâkimlerin bağımsız ve tarafsız görev yapmasının ve vatandaşın yasayla bağımsız ve tarafsız olarak kurulmuş mahkemeler tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık bir biçimde görülmesini is-

1 Parti Programı, syf.6

teme hakkının önündeki engelleri kaldıracacağız.”² demektir. Parti programı, “Özgürlükleri esas alarak idari yol ve yöntemlerle kısıtlanmasına izin vermeyeceğiz”³ diyerek, siyasi iktidarın ve idarenin keyfiliğine karşı kısıtlayıcı tedbirlere alacağını ifade etmektedir. Ayrıca parti programında, yeni bir Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu yapılacağı da ifade edilmekle birlikte, bunun detaylarına yer verilmemiştir.

Parti programının “Kamu Yönetimi”⁴ başlığında ise merkezi yönetim ile mahalli idareler arasındaki ilişkilerin bir çerçeve kanunla yeniden düzenleneceği, yetki ve sorumlulukların netleştirileceği ifade edilmektedir. Mahalli idarelerin katılımcı, şeffaf ve denetime açık hale getirilerek reformdan geçirilmesi de İyi Parti’nin kamu yönetimi reformu amaçlarından. Kamu yönetimi personel alımında şeffaflık, liyakat ve verimliliğin esas alınması ilkeleri de parti programında kendine yer bulmuş.

2018 Genel Seçim Beyannamesi

İyi Parti, seçim beyannamesinde parlamenter demokrasiye dönüşüne dönük özel bir başlık açmakta, “İyi Parti iktidarının ilk bir yılı içinde, parlamenter demokrasiye dönülerek; denetlenebilir, güç dengeli bir kuv-

vetler ayrılığı sistemi kuracağız. Yasamayı etkili, milletvekilini işlevli kılan güçlü bir demokratik parlamenter sistemi hayata geçireceğiz.”⁵ diyerek, parti programındaki temel ilkelere ve vaatlere uyumlu bir şekilde, güçlendirilmiş kuvvetler ayrılığına dayalı parlamenter sistemi savunmaktadır. Ayrıca İyi Parti, “Siyasi Partiler Yasası ile Seçim Kanununu yeniden düzenleyeceğiz, seçim barajını %5’e düşüreceğiz. Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız için seçmen sayısına göre yurtdışı seçim bölgeleri oluşturacağız.”⁶ diyerek, parlamenter sisteme dönüşü Siyasi Partiler Kanunu ve Seçim Kanunu ile birlikte ele alacağını belirtmekte ve parti programında yer alan bu hedefi biraz detaylandırmaktadır.

Pratikte Tezahür

Meral Akşener, henüz İyi Parti kurulmadan birkaç ay önce verdiği bir demeçte, başkanlık sistemi tartışmalarına katılmış ve bunu “çağdışı ve ucube” olarak tanımlayıp, parlamenter sistemdeki denge ve kontrol mekanizmalarının önemi dikkat çekmiştir⁷. Yine Akşener, 2018 sonlarında verdiği bir demeçte ise konuya daha

2 Parti Programı, syf.7

3 Parti Programı, syf.7

4 Parti Programı, syf.36 ve 37

5 2018 Seçim Beyannamesi, syf.15

6 2018 Seçim Beyannamesi, syf.15

7 BBC Türkçe, 21.03.2017, “Akşener: Başkanlık sistemi çağdışı ve ucube”, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-39335688> (Erişim Tarihi: 02.09.2020)

uluslararası boyutta yaklaşp, “Başkanlık projesi bir CIA projesidir. Bu Türkiye’ye kurulmuş emperyal bir tuzaktır. Bu bilinen bir şey. CIA’nin Türkiye masası sorumlusunun bu konudaki fikirleri basında yer aldı. Cumhurbaşkanı, Başbakanı olan bir sistem yerine tek kişiyi ikna etmenin daha kolay olduğunu düşündüler ve bu sistemi desteklediler.”⁸ demiş, başkanlık sistemini emperyal bir tuzak olarak gördüğünü söylemiştir. Kasım 2019’daki grup toplantısında da parlamenter sisteme değinen Akşener, “Parlamenter sisteme geri dönüş noktasında dikkatle ve özenle üzerinde duran partiyiz. Her türlü bakış açısını izliyoruz. Biz parlamenter sistemden yanayız ve ısrarımız devam ediyor⁹” diyerek, parlamenter sisteme dönüş konusundaki çizgisini sürdürmüştür. İyi Parti içerisindeki geleneksel milliyetçi kanadın en önde gelen temsilcisi Nizam-ı Alem Ocakları kökenli Yavuz Ağırlioğlu da parlamenter sistem konusunda parti çizgisine uyumlu bir yerde durarak, “Temel amacımız, iyileştiril-

8 CNN Türk, 25.03.2017, “Meral Akşener: Başkanlık sistemi CIA projesidir”, <https://www.cnnturk.com/turkiye/meral-aksener-baskanlik-sistemi-cia-projesidir?page=5> (Erişim Tarihi: 02.09.2020)

9 Hürriyet, 20.11.2019, “Meral Akşener: Parlamenter sistemden yanayız” <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/meral-aksener-parlamenter-sistemden-yanayiz-41378445> (Erişim Tarihi: 02.09.2020)

miş parlamenter sistem ile Türkiye’yi 21. yüzyılın yarışan ülkeleri arasına katmaktır.”¹⁰ demiştir.

Sonuç

İyi Parti’nin, parlamenter sisteme dönüş konusundaki yaklaşımının, parti programı, seçim beyannamesi ve partililerin demeçleri bağlamında bakıldığında tutarlı ve bütünlüklü bir çizgiye sahip olduğu söylenebilir. Partinin kuruluş aşamasından bugüne dek gelen süreçte İyi Parti, düzenli ve kararlı bir şekilde parlamenter sisteme geri dönüşüne vurgu yaparken, bunun ancak kapsamlı bir Seçim Kanunu ve Siyasal Partiler Kanunu reformuyla anlamlı olacağını da vurgulamaktadır. Daha geniş ifadesiyle İyi Parti, salt parlamenter sisteme dönüşmesini yeterli bulmamakta, konunun bağlı unsurlarla birlikte ele alınmasını önermektedir. Akşener’in ve İyi Partili yetkililerin dönem dönem Siyasi Partiler Kanunu ile Seçim Kanunu’na ve yargıda reform gerekliliğine yaptıkları vurgu da partinin bu bütüncül yaklaşımıyla uyumlu gözükmektedir.

10 Sputnik News, 21.11.2019, “İyi Parti’den Türkkan’a tepki: Yanlış ve kabul edilemez” <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201911211040670420-iyi-partiden-turkkana-tepki-yanlis-ve-kabul-edilemez/> (Erişim Tarihi: 02.09.2020)

3) Demokratikleşme ve İyi Parti

Parti Programı

İyi Parti, parti programındaki “Demokrasi ve Hukuk¹¹” başlığı altında demokratikleşmeye dair geniş ve genel bir perspektif sunmuştur. İyi Parti’ye göre yönetsel gücün belli bir kişinin ve/veya grubun elinde toplanması, demokrasiye zarar vermektedir. Bireysel özgürlüklerin genişletilmesi, muhalefette olan kişilerin ve grupların haklarının korunması, adil yargılanma hakkının ve yargıda tarafsızlığın sağlanması, basın özgürlüğünün garanti altına alınması gibi hususların demokratikleşmeyi sağlayacağını belirten parti programı, yargıyı şeffaf ve hızlı hale getirecek kapsamlı bir yargı reformu önermektedir. Programdaki en önemli detay, demokratikleşme için mutlaka parlamenter sisteme dönülmesini ve kuvvetler ayrılığının güçlü şekilde yerleştirilmesi gerektiğini vurgulaması.

2018 Genel Seçim Beyannamesi

İyi Parti’nin demokratikleşmeye dair perspektifi, seçim beyannamesinde parti programına kıyasla daha net ve detaylı olarak belirtilmiştir. Parlamenter sisteme dönüşü seçim beyannamesinde de vurgulayan İyi Parti, temel ve hak ve özgürlükler konusuna, “Bireysel hak ve özgürlükleri, hukukun evrensel ilkeleri çerçeve-

sinde anayasal teminata bağlayacağız ve bu hak ve özgürlüklerinin kullanımında yasal veya idari düzenlemeler ve uygulamalarla gereceğiz, keyfi kısıtlamalara izin vermeyeceğiz. Milli güvenlik, genel sağlık, kamu yararı ve kamu düzeni kapsamına giren hususları ortak akıl ile belirleyeceğiz. Kavramların içinin doldurulmasında kişisel çıkarıya yönelik yaklaşımlara izin vermeyeceğiz.” ifadeleriyle yaklaşmakta, “keyfi kısıtlamalara karşı yasal önlem almak” ve “ortak akıl ile hareket etmek” gibi iki anahtar kavramı kullanarak, güvenlikçi ve özgürlük kısıtlayıcı bir pozisyondan uzak durmaya çabalamaktadır.

Seçim beyannamesinde detaylandırılan belki de en önemli hususlardan bir tanesi, yeni anayasa konusudur. İyi Parti, “Milletimizin gücü ve desteği ile ilk bir yıl içinde TBMM’de ve kamuoyunda tüm kesimlerle uzlaşmalı, yönetme yetkisinin hem sebebi hem de meşruiyet kaynağı olan yeni, ilkeli İYİ bir anayasa yapacağız.”¹² diyerek, sadece başkanlık sistemini değil 1982 Anayasası’nı da reddettiğini açıklamış, yeni bir anayasa için çağrıda bulunmuştur.

Pratikte Tezahür

2019 yazında yaptığı bir açıklamada Akşener, “Bizdeki hükümet sistemi bir ucube. Bu konuda bir çalışmış bir hoca olarak, parlamenter sistem-

11 Parti Programı, syf.6

12 2018 Seçim Beyannamesi, syf.15

le ilgili 150 yıllık bir birikimi var.”¹³ demiş ve 24 Haziran sonrası süreçte yeni anayasa çalışmalarını başlattıklarını söylemiş, ayrıca, “Gençlerimiz özgürlük ve hürriyet istiyor. Yani ülkelere güvenmek ve kendilerine güvenilmesini.”¹⁴ diyerek, özgürlük taleplerinin önemine dikkat çekmişti. Akşener, demokrasi vurgusunu parti içi çalışmalarda da ifade etmekten imtina etmemiş, 2019’daki parti kurtulayında delegelerin seçimini öne çıkaran çarşaf liste yöntemini tercih ederken, “Tanıştırıyorum: Bunun adı demokrasi.” diyerek diğer partilere de mesaj vermeyi ihmal etmemiştir.¹⁵

İyi Parti’nin 2020’de demokratikleşme sürecinde ortaya koyduğu en net tavır, iktidarın ve Cumhur İttifakı’nın hedefinde olan İstanbul Sözleşmesi tartışmalarında olmuştur. Özellikle Cumhur İttifakı tarafından sapkınlık ve yozlaşma nedeni olarak hedef

gösterilen İstanbul Sözleşmesi için Akşener, “İstanbul Sözleşmesi’nden çekilmek yerine sözleşmenin maddelerini hakkıyla uygulamaya çağırıyorum.”¹⁶ diyerek sözleşmeye açık ve güçlü bir destek vermiştir. Ayrıca İyi Parti Adana Milletvekili İsmail Koncuk’un, İstanbul Sözleşmesi’ne dair tartışmaların henüz başlamadığı bir dönemde ortaya koyduğu, “İstanbul Sözleşmesi titizlikle uygulanmalı”¹⁷ çağrısı da dikkate değer bir ayrıntıdır.

Sonuç

İyi Parti’yi kuranların önemli bir kısmının MHP kökenli olması, partiyi dışarıdan izleyen pek çok kimsede partinin temel hak ve özgürlüklere yaklaşımı konusunda güvenlikçi yaklaşımların öne çıkacağı ve partinin liberal demokrat bir merkez sağ parti refleksinden çok milliyetçi çıkışlar sergileyebileceği düşüncesini öne çıkarmıştı. Gerek parti programı

13 İnternet Haber, 28.07.2019, “Meral Akşener anayasa taslağı üzerinde çalıştıklarını açıkladı” <https://www.internethaber.com/meral-aksener-anayasa-taslagi-uzerinde-calistiklari-ni-acikladi-2039603h.htm> (Erişim Tarihi: 04.09.2020)

14 Twitter, 12.05.2019, https://twitter.com/meral_aksener/status/1127594940274565121?lang=da

15 BBC Türkçe, 04.09.2020, “İYİ Parti yeni yönetimi ‘çarşaf liste’yle belirliyor, Akşener kararı delegelere bıraktı” <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49221919> (Erişim Tarihi: 21.12.2019)

16 Euronews, 28.07.2020, “Meral Akşener: İstanbul Sözleşmesi yaşatır, feda etmenize izin vermeyeceğiz”

<https://tr.euronews.com/2020/07/28/meral-aksener-istanbul-sozlesmesi-yasat-r-feda-etmenize-izin-vermeyecegiz> ((Erişim Tarihi: 04.09.2020)

17 İYİ PARTİ’li İsmail Koncuk “ Kadına Yönelik Şiddete Karşı “İstanbul Sözleşmesi” Titizlikle Uygulanmalı”

<https://www.haberasi.com/iyi-parti-li-ismail-koncuk-kadina-yonelik-siddete-karsi-istanbul-sozlesmesi-titizlikle-uygulanmali/11468/> (Erişim Tarihi: 15.09.2020)

gerekse partinin seçim beyannamesinde özgürlükçü öneriler öne çıkarırken, istisnai hükümlerin özgürlüklerin özüne dokunmaması söylemi, İyi Parti'nin temel hak ve özgürlükler konusunda merkeze oturmak istediğine dönük en önemli sinyal olarak okunabilir. Bununla birlikte, Kürt Sorunu başlığında da detaylıca değineceğimiz üzere, kimlik temelli hak talepleri söz konusu olduğunda, İyi Parti'nin "Demokratikleşme" başlığındaki özgürlükçü ilkelerinden çok, üniter yapıyı koruma ve güvenlik kaygılarının öne çıktığını görmek de mümkün.

4) Ekonomi ve İyi Parti

Parti Programı

İyi Parti'nin ekonomik hayata dair önerileri, parti programının, "Ekonomi" başlığında yer almaktadır¹⁸. İyi Parti, ilkesel olarak serbest piyasa ekonomisini desteklemekle birlikte serbest piyasanın her zaman kısıtlı kaynakları optimal düzeyde dağıtamadığını, dağılım adaletsizliği ile gelir eşitsizliği gibi sorunların ortaya çıktığını vurgulamaktadır. Parti, özel mülkiyet, serbest girişim ve çalışan haklarının evrensel hukuk kurallarıyla güvence altına alınması gibi gerçekleri gözeten, dengeli bir politika üreteceğini söylemektedir.

İyi Parti, ekonomi bürokrasisinin kamusal fayda temelinde refor-

me edilmesini, fırsat eşitliğinin sağlanmasını ve gelirin toplumun tüm katmanlarına adil olarak dağıtılmasını öncelikli gördüğünü ifade etmektedir. Piyasa ekonomisinin etkinliğinin artırılması ve özel sektör öncülüğünde bir büyümenin sağlanması amacıyla, rekabet kurumlarının işlerliğinin artırılması ve adil, etkin bir rekabet ortamının sağlanması hedeflenmektedir. Devletin yetmediği noktalarda, özel sektör aleyhine bir rekabet oluşturmayacak şekilde kamu yatırımlarıyla ihtiyaçların karşılanması gerektiği ifade edilmektedir.

İyi Parti, kamu harcamalarında enflasyonist olmayan (kamu harcamalarının disiplin altına alındığı) bir modeli önermektedir.

Parti programında yeni bir vergi sistemi önerilmekte, özellikle dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içerisindeki payının kademeli olarak OECD ülkeleri ortalamasına indirilmesi öngörülmektedir. İşçi, memur, esnaf ve küçük işletmeler üzerindeki vergi yü-

Gerek parti programı gerekse partinin seçim beyannamesinde özgürlükçü öneriler öne çıkarken, istisnai hükümlerin özgürlüklerin özüne dokunmaması söylemi, İyi Parti'nin temel hak ve özgürlükler konusunda merkeze oturmak istediğine dönük en önemli sinyal olarak okunabilir.

¹⁸ Parti Programı, syf.44-47

künün azaltılması, vergi sisteminin daha şeffaf ve adil hale getirilmesi, parti programının hedeflerindedir.

İyi Parti, özelleştirilmelerde blok satış yöntemine son vererek özelleştirmenin tabana ve daha geniş bir alana yayılmasını hedeflemektedir. Özelleştirme sonrası oluşan özel te-kellerin bu şekilde ortadan kalkacağına inanmaktadır. İyi Parti, kamunun eğitim ve sağlıkta ücretsiz hizmet vermesinin gerekli olduğunu belirtirken, bunların özel sektör kalitesinde olması için eğitim ve sağlığa dönük kamusal yatırımların artması gerektiğini ifade etmektedir.

2018 Genel Seçim Beyannamesi

Parti programında partinin ekonomi politikalarına dair genel bir çerçeve çizen İyi Parti, seçim beyannamesinde ise daha somut ve politika önerisi olarak kabul edilebilecek öneriler sunmuştur.

Seçim beyannamesinde, “Ekonomi Programımız üç temel eksen üzerinde konumlanmıştır: Makroekonomik İstikrar, Ekonomik Coğrafya ve Hızlandırıcı Sektörler.” diyen İyi Parti, “Makroekonomik İstikrar Programımız ile kontrolden çıkmış durumdaki enflasyon, döviz kuru ve faizleri kontrol altına alacağız. Bu sayede özel sektörün önünü görebilmesini sağlayacağız. Ekonomik Coğrafya yaklaşımımız ile kalkınma paradigmasını değiştireceğiz. Merkez-yerel ilişkisini güçlendirerek,

yerel-ulusal-küresel olarak yeniden düzenleyeceğiz. Kalkınma hamlemizi yerelden başlatacağız. Her ilimizin önce Türkiye ekonomisine, ardından dünya ekonomisine eklenmesi için gerekli politikaları uygulayacağız.”¹⁹ şeklinde özetlenebilecek bir ekonomi politikası resmi çizmiştir. Bilişim sektörüne ve teknolojik gelişmelere odaklanan, ekonomiyi merkezden yönetirken yerel ve küçük/orta ölçekli aktörlere de alan tanıyan ve kalkınma konusunu salt ulusal değil, kentler temelinde de ele alan bir yaklaşım, İyi Parti'nin ekonomi politikasının nüvesini oluşturuyor.

Parti programında vurgulanan mali disiplin başlığı, seçim beyannamesinde de “Kamu finansmanı ve borç yönetimini mali kural çerçevesinde etkin şekilde yöneteceğiz, bütçe disiplini ve bütçe birliğini sağlayacağız.”²⁰ ifadesiyle kendine yer bulmuştur.

Pratikte Tezahür

İyi Parti'nin ekonomiye dair demeçlerinde doğrudan Ekonomi Bakanı'nı ve Erdoğan'ı hedef alan söylemler epey yer kaplıyor. Sözelimi Akşener, “Dalgacıların şahı ekonominin başında oturuyor.”²¹ diyerek Albayrak'ı

19 2018 Seçim Beyannamesi, syf.55

20 2018 Seçim Beyannamesi, syf.57

21 Yeniçağ Gazetesi, 15.11.2019, “Meral Akşener: “Dalgacıların şahı ekonominin başında oturuyor” <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-akse->

sert şekilde eleştirirken, “O damat var ya o damat, ekonominin içine tükürdü.”²² diyerek Erdoğan’a ve damadı Albayrak’a olan sert çıkışlarını sürdürmüştür.

Bununla birlikte İyi Parti, ekonomik krizi kişiler üzerinden ve genel olarak eleştirirken, zaman zaman somut çözüm önerileri sunmaktan da imtina etmemiş, ancak bunları detaylandırma bağlamında eksik kalmıştır. Sözgelimi, “Kamu yatırımlarının kısılması ekonomiyi durma noktasına getirecektir. Ne yazık ki Damat Bey hala işin ciddiyetinin farkında değil. Biraz kemer sıkılacak ve kriz atlatılacak. Tasarrufun ekonomiye en az zarar verecek kalemlerden yapılması gerekir.”²³ diyen Akşener, tasarrufun ve yatırım nereye yoğunlaşması gerektiğinin ucunu açık bırakmayı tercih etmiştir. Sonuç kısmında, bu ifadedeki çelişkiye ve muğlaklığa değineceğiz.

ner-dalgacilarin-sahi-ekonominin-basinda-oturuyor-256542h.htm (Erişim Tarihi: 05.09.2020)

- 22** T24, 15.06.2019, “Akşener: O damat var ya o damat, ekonominin içine tükürdü” <https://t24.com.tr/haber/akxener-o-damat-var-ya-o-damat-ekonominin-icine-tukurdu,826003> (Erişim Tarihi: 06.09.2020)
- 23** Doğrusu Haber, “İYİ Parti lideri: Ekonomik kriz iktidarın eseridir” <https://www.dogrusu.com/iyi-parti-lideri:-ekonomik-kriz-iktidar%c4%b1n-eseridir?lang=tr> (Erişim Tarihi: 07.09.2020)

Akşener, İyi Parti’nin ekonomik programını açıklarken²⁴, “Betonu değil, üretimi esas alan bir ekonomik modelle Türkiye, önce ekonomideki kalitesiz büyüme hastalığından kurtulacak.” demiş ve küçük/orta ölçekli üreticiyi destekleyen, kadın ve genç istihdamına teşvikler sağlayan, aile işletmelerine özel teşvikler sağlayan, asgari ücretten vergi almamayı vadeden, kırsal kalkınmayı önceleyen, teknolojik yatırım için kaynak aktarımını öngören, kamu yatırımlarında tasarrufu hedefleyen bir vizyon ortaya koyduklarını belirtmiştir.

Sonuç

İyi Parti’nin ekonomi programına dair yöneltilebilecek en temel eleştiri, mali disiplin başlığı olmalıdır. Parti derin bir detay vermemekle birlikte mali disiplin odaklı bir bütçe yönetiminden yana olduğunu söylerken, dolaylı olarak kamu harcamalarının azaltılabileceği şüphesini uyandırmaktadır. Nitekim dünya genelinde mali disiplin söylemini ekonomi politikası haline getiren iktidarların ortak özelliği, kamu harcamalarında kayda değer kesintilere giderek harcamaları ve dolayısıyla bütçe açığını düşürmektir. İyi Parti, bir taraftan yereldeki küçük

-
- 24** Milliyet Gazetesi, 14.11.2019, “İYİ Parti’nin ekonomi vizyonu: Hedef zenginleşen ve güçlü Türkiye” <http://www.milliyet.com.tr/siyaset/iyi-partinin-ekonomi-vizyonu-hedef-zenginlesen-ve-guclu-turkiye-6078902> (Erişim Tarihi: 07.09.2020)

Kamu yatırımlarına ve devlet müdahalesine dönük güçlü söylemler, devlet müdahalesi ile serbest piyasa vurgusu ve mali disiplin ile geniş kamu desteklerinin birlikte ifade edilmesi, İyi Parti'nin sosyal liberal olarak ifade edebileceğimiz karma bir ekonomik modele yakın durabileceğini göstermektedir.

ve orta üreticiye destek olurken, bilişim teknolojilerine yatırımı öngörürken, kamu kurumlarının kaliteli hizmet üretmesini hedeflerken öte yandan hem parti programında hem de seçim beyannamesinde mali disiplini vurgulayarak, bütünlüklü ve tutarlı bir açıklamaya muhtaç bir alan bırakmaktadır.

İyi Parti, ilkesel olarak serbest piyasa dinamiklerini kabul etmekle birlikte, serbest piyasanın tek başına tüm ihtiyaçlara yetemeyeceğini ve adil bir kaynak dağılımında yetersiz kalacağını öngörmektedir. Burada dolaylı olarak anlatılan, devletin gerekli hallerde adaleti sağlayıcı bir aktör olarak ekonomiye müdahalesinin gerekli olduğudur. Burada ucu açık bırakılan husus, devletin ekonomiye müdahalesinin sorun ve konu odaklı mı, yoksa kurumsal ve sistemli bir sosyal devlet örgüsü içinde mi olacağı sorusudur. Bu bağlamda İyi Parti'yi ekonomi politikaları anlamında liberal bir çizgiye oturtup oturtmama meselesini yanıtızsız kalmaktadır. İyi Parti'nin mali disiplin ve sıkı bütçe yönetimi

vurguları, partinin devlet müdahalesi algısının kısıtlı ve görünen sorunlara müdahaleyi aşmayacak düzeyde olacağına işaret etmekle birlikte, kamu yatırımlarına ve devlet müdahalesine dönük güçlü söylemler, devlet müdahalesi ile serbest piyasa vurgusu ve mali disiplin ile geniş kamu desteklerinin birlikte ifade edilmesi, İyi Parti'nin sosyal liberal olarak ifade edebileceğimiz karma bir ekonomik modele yakın durabileceğini göstermektedir.

5) Dış Politika ve İyi Parti

Parti Programı

İyi Parti, "Dış Politika"²⁵ başlığında, milli güç unsurlarının gerçekçi şekilde kullanıldığı, uluslararası hukuka ve taraf olunan uluslararası sözleşmelere bağlı kalınarak oluşturulacak barışçıl, caydırıcı, etkin ve çok yönlü bir dış politika perspektifi önermektedir. Batılı ülkelerle olan köklü ilişkiler daha da derinleştirilirken, dünyanın ağırlık merkezinin kaydığı Asya-Pasifik hattına da gerekli önemin verilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca İyi Parti, dış politik konuların iç politikada kullanılıp iç cephe haline gelmesine karşı olduğunu belirtmektedir.

İyi Parti, Türkiye'nin komşu ülkelerle bir ittifaklar halkası oluşturarak bölge ve dünya barışına katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

25 Parti Programı, syf.72

İyi Parti, Türkiye ile AB arasında sürmekte olan tam üyelik müzakerelerini “sözde tam üyelik süreci” olarak tanımlarken, sürecin atalet halinde olmasının Türkiye’ye de AB’ye de zarar verdiğini ifade etmektedir²⁶. İyi Parti, Türkiye-AB ilişkilerinde bugün gelinen noktadaki sorumluluğun, ağırlıklı olarak AB’de olduğunu söylemekte ve AB’nin kendi iç sorunları nedeniyle Türkiye ile süren müzakerelerin durduğunu ifade etmektedir. İyi Parti, Türkiye-AB ilişkilerinin mevcut durumdan kurtarılıp, yeni ve sağlıklı bir zemine taşınması gerektiğini önermektedir.

İyi Parti, Ortadoğu konusunda uluslararası iş birliğine ve bölge halklarının dünyaya entegre edilmesine dayalı bir çözümden yana olduğunu belirtmektedir. Türkiye’nin de bölgesel barışı korumak ve iyi komşuluk ilişkileri motivasyonlarıyla sorunlara yaklaşması gerektiğini vurgulamaktadır.

İyi Parti, NATO başta olmak üzere Türkiye’nin üyesi olduğu tüm uluslararası kurumlara bağlı kalan ve bunlarla yakın iş birliği içerisinde bir dış politika izlemesi gerektiğini belirtmektedir.

2018 Genel Seçim Beyannamesi

İyi Parti’nin seçim beyannamesinde dış politika başlığı, “Milli, İtibarlı, Barış Odaklı ve Gerçekçi Bir Dış Politika Anlayışını Benimseyece-

ğiz” alt başlığı ile başlarken, partinin “milli bir dış politika” uygulayacağı vurgulanmaktadır.

Parti, dış politika çerçevesini, “Büyük Atatürk’ün ‘Yurtta Barış, Dünyada Barış’ düsturu temelinde, uluslararası hukuku esas alan, caydırıcı, dengeli, barışçı, etkin, akıllı, kararlı, saygın, güvenilir, istikrarlı, gerçekçi, sadece sorunların çözümünü değil krizlerin önlenmesini de hedefleyen, sonuç odaklı ve çok yönlü bir dış politika izleyeceğiz.” diyerek çizerken, “Çevre komşularımızla, bölge ülkeleriyle dostluk, iyi komşuluk ve iş birliği ilişkileri oluşturacağız, bu suretle bölge ve dünya barışına katkı sağlayacağız.” diyerek bölgesel ilişkilerin normalleşmesine de vurgu yapmaktadır.

“Taraf olduğumuz ikili ve çok taraflı uluslararası antlaşmalara, kurucusu veya üyesi olduğumuz uluslararası kuruluşlardaki sorumluluklarımızı ahde vefa ilkesine uygun olarak yerine getireceğiz.” ifadesi, İyi Parti’nin Türkiye’nin taraf olduğu anlaşmalara ve üye olduğu uluslararası kurumlara bağlı kalacağını göstermektedir.

Ayrıca AB ile ilişkiler konusuna da değinilen seçim beyannamesinde, “İyi Parti iktidarı ile birlikte AB ile müzakere sürecini hızlandıracacağız. Müzakere sürecinde tarafların karşılıklı çıkarlarını temsil edeceğiz, doğru ilişki zemininin oluşturulmasını sağlayacağız.” ifadesiyle AB’ye

26 Parti Programı, syf.73

Akşener'in ve diğer İyi Partili yöneticilerin farklı zamanlardaki demeçlerinde de Türkiye'nin bağlı olduğu uluslararası kurumlara ve anlaşmalara dönük ciddiyet ve bağlı kalma yönünde vurguları okumak ve duymak mümkün.

tam üyelik sürecinin yeniden canlandırılacağı belirtilmektedir.

Pratikte Tezahür

Dış politikayı, "Siyasetçilerin iki dudağının arasına sıkışmaması gereken, ülkenin çıkarlarını ve itibarını öne koyan bir alan"²⁷ olarak tanımlayan Akşener,

"Bizler parmak sallayarak yenilmek değil,

şeffaflıkla konuşarak kazanmak isteyen bir dış politika uygulayacağız. Bir devletin uluslararası ilişkileri ciddiyet ister. Ekran önünde ayrı, kapı arkasında ayrı konuşarak milletinizi aldatamazsınız."²⁸ diyerek İyi Parti'nin dış politika anlayışının çerçevesini çizmiştir.

Akşener'in dış politikaya dair farklı demeçlerinde de uluslararası kurumlara, uluslararası hukuka ve ciddiyete olan vurgusunu görmek mümkün.

²⁷ Sputnik News, 14.05.2018," Akşener'den dış politikada 'yeni bir çizgi' vaadi" <https://tr.sputniknews.com/turkiye/201805141033436928-akşener-dis-politika-yeni-cizgi-vaadi/> (Erişim Tarihi: 09.09.2020)

²⁸ Yukarıdaki haberin devamı – sputnik-news.com

Sözgelimi Akşener, Erdoğan'a seslendiği bir konuşmasında, "Sizin en temel dış politika kuralından bile haberiniz yok ki. Devletler, kişiler üzerinden ilişki yürütmez. Devletin muhatabı yine devlettir. Ülkemizin bekasını tehdit altına alan sizsiniz."²⁹ diyerek, temel dış politika prensiplerini hatırlatmıştır.

İyi Parti'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra AB büyükelçileriyle düzenlenen bir etkinliğe katılan Akşener, "Tam üyelik bizim için de stratejik hedeftir, müzakere zemini korunmalı."³⁰ demiş, AB'ye tam üyelik konusunda net bir perspektife sahip olduğunu ısrarla vurgulamıştır.

Akşener'in ve diğer İyi Partili yöneticilerin farklı zamanlardaki demeçlerinde de Türkiye'nin bağlı olduğu uluslararası kurumlara ve anlaşmalara dönük ciddiyet ve bağlı kalma yönünde vurguları okumak ve duymak mümkün. Sözgelimi Akşener, "Sayın Erdoğan sinirini yenemiyorsan, rasyonel olamıyorsan ben Suriye'ye gi-

²⁹ Amerika'nın Sesi, 01.04.2018, "Akşener'e Göre Dış Politikada 'Erdoğan Tehdidi' Var" <https://www.amerikainnesesi.com/a/aksener-gore-ds-politika-erdogan-tehdidi-var/4326646.html> (Erişim Tarihi: 10.09.2020)

³⁰ Siyaset Cafe, 16.12.2017, "Akşener AB Büyükelçilerine Garanti Verdi! 'Kesin seçileceğim' " <https://www.siyasetcafe.com/aksener-ab-buyukelcilerine-garanti-verdi-kesin-seci-lecegim-28324h.htm> (Erişim Tarihi: 10.09.2020)

dip Esad ile görüşmeye, bu problemi çözmeye hazırım.”³¹ diyerek, Suriye meselesinin müzakere yoluyla çözülmesine katkı vermeye hazır olduğunu söylemiştir.

İyi Parti, özellikle Doğu Akdeniz’deki kriz sürecinde dış politikaya milli ve partiler üstü bir mesele olarak yaklaşmış, son dönemlerde milliyetçi-muhafazakâr ve ulusal kanatta dış politikaya dair bir dalgalanma yaratan “Mavi Vatan” söylemini benimsemiş, hatta AKP’nin bu süreçte milli çıkarları yeterince koruyamadığını vurgulayarak Doğu Akdeniz’de daha sert bir politikanın sözcüsü olmuştur. Sözelimi partinin önde gelen isimlerinden Aytun Çıray, “AKP zihniyeti milli güvenliğimizi kumar masasına sürmüştür. Neler oluyor? Mavi Vatan’dan vaz mı geçtiniz?”³² diye sormuş, AKP’yi Mavi Vatan doktrinini ve Doğu Akdeniz’deki milli çıkarları ko-

rumakta yetersiz davranmakla itham etmiştir.

Sonuç

İyi Parti’nin parti programında ve seçim beyannamelerinde sıkça uluslararası hukuka, sorunları uluslararası toplumla dayanışma içerisinde çözmeye ve ortak akla vurgu yapılırken, Erdoğan’ın kişi odaklı ve uluslararası toplumu dışlayan dış politika yaklaşımını net bir dille reddediliyor. Farklı zaman dilimlerinde Akşener’in ve diğer İyi Partili yetkililerin demeçleri de dış politikanın diğer devletlerle, uluslararası kurumlarla ve Türkiye’nin bağlı olduğu anlaşmalarla uyumlu şekilde yürütülmesine vurgu yapmaktadır. Bu bağlamda İyi Parti’nin diplomasiye ve uluslararası partnerlerle diyaloga dayalı, ölçülü bir dış politika perspektifini savunduklarını söylemek mümkün. Bu konunun en önemli istisnasının Kıbrıs Sorunu olduğunu söylemek mümkündür ki, bir sonraki başlıkta buna değineceğiz. Bununla birlikte Türk – Yunan ilişkileri, Doğu Akdeniz gerilimi, Irak ve Suriye’deki Kürtlerin statüsüyle gelişmeler söz konusu olduğunda İyi Parti’nin partiler üstü milli dış politika yaklaşımının öne çıktığını ve AKP’ye dönük eleştirilerin, “yeterince milli ve cesur olamama” noktasında yoğunlaştığını görmek mümkün.

31 T24, 05.01.2020, “Akşener: Erdoğan sinirini yenemiyorsan ben Suriye’ye gidip, Esad ile görüşmeye, bu problemi çözmeye hazırım” <https://t24.com.tr/haber/aksener-erdogan-sinirini-yenemiyorsan-ben-suriye-ye-gidip-esad-ile-gorusmeye-bu-problemi-cozmeye-hazirim,854839> (Erişim Tarihi: 11.09.2020)

32 İYİ Parti’den ‘Oruç Reis’ tepkisi: Utanç verici <https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/iyi-partiden-oruc-reis-tepki-si-akp-milli-guvenligimizi-kumar-masasına-surmustur-5961168/> (Erişim Tarihi: 15.09.2020)

6) Kıbrıs Sorunu ve İyi Parti

Parti Programı

İyi Parti, Kıbrıs konusuna parti programına bakisini, “Partimiz, Kıbrıs Türklüğünün ve onun devleti olan KKTC’nin varlık ve menfaatlerinin arkasında kararlı bir şekilde duracaktır. Kıbrıs’ın tarihine ve kültürüne, Kıbrıslı Türklerin ve Türkiye’nin bekasına ve güvenliğine en uygun hal tarzının, KKTC’nin bağımsız bir Türk devleti olarak devamını sağlamak olacağını düşünmekteyiz. Bu süreçte Ada’daki barışı idame ettirmek için halen Ada’da bulunan Türk askerinin KKTC ile yapılacak bir savunma ve güvenlik iş birliği anlaşması çerçevesinde daimi olarak Ada’daki Türk üssünde görevine devam etmesi sağlanacaktır.”³³ ifadeleriyle özetlemektedir. Buradan anlaşılacağı şekilde İyi Parti için Kıbrıs meselesi, uluslararası düzlemde müzakerelerle çözülmesi gereken bir sorundan çok, adadaki Türklerin varlığının ve statüsünün korunmasıyla ilgili bir mesele.

2018 Genel Seçim Beyannamesi

Kıbrıs Sorunu, İyi Parti’nin seçim beyannamesinde daha detaylandırılmış ve millilik söyleminin derinliği artırılmış şekilde tezahür etmiştir. Beyannamede Kıbrıs Sorunu bir “milli dava” olarak tanımlanırken, “tek mil-

let – iki devlet vurgusuyla Türkiye’nin ada Türkleriyle bağı da güçlü şekilde vurgulanmıştır:³⁴ “Kıbrıs konusu Türkiye için bir Millî Davadır. Ada’daki Türk varlığının bekası, Türkiye’nin millî güvenliği ve Türkiye ile Yunanistan arasında Lozan Barış Antlaşmasıyla kurulmuş bulunan hassas stratejik dengelerle doğrudan ilgilidir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında karşılıklı saygıya dayanan samimi ilişkilerin ve iş birliğinin “tek millet iki devlet” anlayışıyla yürütülmesini Partimiz için esas kılacağız. KKTC ile Ekonomi, Savunma, Güvenlik ve İş Birliği Anlaşması yapılması Kıbrıs politikamızın hedefi arasında yer alacaktır.”

Pratikte Tezahür

Kıbrıs Sorunu’na farklı zamanlarda değinen Akşener, “Buradan sesleniyorum. 2019’da Kıbrıs’ta nasıl bizim önümüze bir sandık gelecekse, 2019’da hadi bakalım yüreğın yiyorsa Kıbrıs’ta vatandaşın önüne getir sandığı, Türkiye’ye katılmak mı istiyorlar oyla görelim sizin milliyetçiliğınızı. Tatlı su milliyetçileri sizi!”³⁵ diyerek, Kıbrıs’ın kuzeyini Türkiye’nin doğal bir uzantısı gördüğünü

34 2018 Seçim Beyannamesi, syf.43

35 Yeniçağ Gazetesi, 06.01.2018, “Meral Akşener’den Kıbrıs çıkışı: Referandum yapılınsın” <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksenerden-kibris-cikisi-referandum-yapilsin-181194h.htm> (Erişim Tarihi: 12.09.2020)

33 Parti Programı, syf.74-75

açıkça ifade etmişti. Yine Akşener, Erdoğan'a seslenerek, "Kıbrıs bizim için yavru vatan değil, ciğerimizin parçası. Kıbrıs'ın verilmesine müsaade etmeyeceğiz, Kıbrıs'ı veremeyeceksin."³⁶ demiştir.

İyi Parti'nin Kıbrıs Sorunu'na dair demeçleri, parti programıyla ve seçim beyannamesiyle uyumlu şekilde seyretmiş, parti kendi içerisinde tutarlı bir milliyetçi, ana vatan-yavru vatan denklemine dayalı politikalar geliştirmiştir.

Sonuç

İyi Parti, dış politika başlığında ne kadar merkezci bir siyasi parti çizgi çizerek uluslararası hukuka, diplomasiye ve Türkiye'nin bağlı olduğu anlaşmalara vurgu yapıyorsa, Kıbrıs Sorunu başlığında da bir o kadar bu saydığımız ilkelerden uzakta bir yaklaşımı benimsemektedir. Partinin yaklaşımı, Türkiye sağ milliyetçiliğinin klasik ana vatan-yavru vatan denklemi fikrinden hiçbir fark taşımamakta ve Kıbrıs, Türkiye'nin bir vilayeti olmaya aday T.C dışı Türk toprağı olarak kabul edilmektedir. Akşener'in farklı dönemlerde yaptığı "Türkiye'ye katılım oylaması yapılsın" çağrısı, bu yaklaşımın en açık tezahürleri olmuştur.

36 Kıbrıs Postası, 06.05.2018, "Meral Akşener: "Kıbrıs'ı veremeyeceksin" <https://www.kibrispostasi.com/c36-TURKIYE/n250535-meral-aksener-kibrisi-veremeyeceksin-06052018> (Erişim Tarihi: 12.09.2020)

7) Kürt Sorunu ve İyi Parti

Parti Programı

İyi Parti, Kürt Sorunu'nu parti programında "Doğu-Güneydoğu Sorunu" olarak tanımlamaktadır³⁷. İyi Parti'ye göre bu sorunun çözümü için öncelikle terörle mücadelenin güçlendirilmesi ve terör odaklarının askeri anlamda yenilmesi gerektiğini vurgulamakta, bunu sağladıktan sonra psikolojik üstünlüğün sivil odaklara geçeceği öngörülmektedir. Bu aşamadan sonra bölgeye dönük hukuki, ekonomik, kültürel ve siyasi reformlarla bölge halkıyla kucaklaşmanın mümkün olacağı ve örgütün istismar ettiği şeylerin ortadan kalkacağı varsayılmaktadır.

2018 Genel Seçim Beyannamesi

İyi Parti'nin seçim beyannamesinde ise Kürt Sorunu, parti programının aksine güvenlik boyutundan öte bir yaklaşımla ele alınmış, spesifik bir perspektif sunulmamakla birlikte, kalkınmayla birlikte yürüyen bir demokratikleşme hedefinden bahsedilmiş: "Doğu ve Güneydoğu bölgelerimizde mevcut olağanüstü sosyal ve siyasal koşulları ortadan kaldıracğıız. Demokratikleşmeyi hızlandırarak yatırım, üretim ve istihdam imkânlarını arttıracğıız. Ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirerek, bölge illerini cazibe merkezi haline getireceğiz. Terörü besleyen istismar

37 Parti Programı, syf.39

alanlarının ortadan kaldırılması amacıyla, bölgeyi sosyo-ekonomik yönden kalkındırmayı hedefleyen ve hukuki, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel projeleri içeren bir yol haritası hazırlayacağız. İktidarımızda 81 milyonu, bayram sofrasının etrafında kardeşçe buluşturacağız.”³⁸

Bununla birlikte, Kürt Sorunu’nun güvenlik boyutu, seçim beyanname-sinde de güçlü vurgularla kendine yer bulmuş: “Doğu ve Güneydoğu me-selesinin kalıcı çözümü için; hiçbir taviz vermeden teröre karşı müca-delemizi sürdüreceğiz ve terörü bitireceğiz, bölge halkının huzurunu ve güvenini sağlayacağız.”³⁹

Pratikte Tezahür

İyi Parti’nin Kürt Sorunu ile ilgili yak-laşımalarını, HDP ile ilişkiler / HDP’ye dönük söylemler, PKK’ya dönük söy-lemler ve doğrudan Kürt etnisitesine dönük söylemler üzerinden üç temel başlıkta gözlemlemek mümkün.

HDP ile kurulması muhtemel seçim ittifakı konusunda, “Sayın Kılıçdaroğ-lu bize ‘HDP + Saadet gitmek istiyoruz’ der. Biz o zaman fikrimizi ‘Ha-yır’ olarak söyleriz. Çünkü HDP’nin PKK ile olan iletişimi bizim hoş kar-şılatabileceğimiz bir şey değildir.”⁴⁰

38 2018 Seçim Beyanname-si, syf.19 ve 20

39 2018 Seçim Beyanname-si, syf.19

40 Yeniçağ Gazetesi, 25.09.2019, “Meral Akşener: “HDP ile ittifaka ‘Hayır’ de-riz” <https://www.yenicaggazetesi.com>.

diyerek kapıyı net şekilde kapayan Akşener, “Biz İyi Parti’nin çekilmek istendiği çukura girmeyeceğiz. HDP ile ahbablığı ben hiç yapmadım. Bi-zim partimizi HDP’den kimse bu za-mana kadar ziyaret etmedi. Sonuç itibarıyla ne bizim HDP’ye ne onla-rın bize böyle bir talebi oldu.”⁴¹ de-meciyle, HDP ile temel düzeyde ilişki kurulmasına dair bile güçlü çekincele-ri olduğunu göstermişti. Yine benzeri şekilde İyi Parti, 31 Mart yerel seçim-leri sürecinde Iğdır’dan aday çıkarma-yarak MHP’nin adayını desteklemiş ve Akşener, “Iğdır’ı HDP’ye teslim et-memek için aday göstermiyoruz.”⁴² demiştir. HDP’nin genel seçimlerde 6 milyon civarında oy almasıyla ilgili olarak da Erdoğan’ı suçlayan Akşener, “Açılım süreci yaptın, çözüm süreci yaptın. Sen daha bunun hesabını ve-receksin.”⁴³ demiş ve HDP’nin 6 mil-

[tr/meral-aksener-hdp-ile-ittifaka-ha-yir-deriz-250077h.htm](https://www.tr/meral-aksener-hdp-ile-ittifaka-ha-yir-deriz-250077h.htm) (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

41 Gerçek Gündem, 30.01.2019, “Me-ral Akşener’den HDP açıklaması” <https://www.gercekgundem.com/siyaset/67173/meral-aksener-den-hdp-aciklamasi> (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

42 Evrensel Gazetesi, 30.01.2019, “Meral Akşener: Iğdır’ı HDP’ye teslim et-mek için aday göstermiyoruz” <https://www.evrensel.net/haber/372406/meral-aksener-igdiri-hdp-ye-teslim-et-memek-icin-aday-gostermiyoruz> (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

43 Gazete Duvar, 18.03.2019, “Akşener: HDP 6 milyona çıktıysa sorumlu-su sensin” <https://www.gazeteduvar.com.tr>.

yon oya ulaşmasının sebebinin Erdoğan olduğunu belirtmiştir.

İyi Parti'nin HDP'ye dair pozisyonunu en net özetleyen isimlerden birisi, partinin gelenekçi kanadından ve parti sözcüsü Yavuz Ağralıoğlu olmuş, "Her PKK'lı HDP'lidir. Ben buna inanıyorum ama her HDP'li PKK'lı değildir. HDP=PKK cümlesi, seçmen profili 6 milyonu bulmuş, çeşitlilik içerisinde ya sana ya onlara sıkışmış seçmen içerisinde, bir devletin diyeceği cümle değildir."⁴⁴ demiştir.

Kürt Sorunu'na genelde Güneydoğu Meselesi ya da Doğu-Güneydoğu Meselesi isimlendirmesiyle değinmeyi tercih eden Akşener, "Kürt Meselesi' değil, 'Güneydoğu meselesi' dedik. Çünkü Kürt Meselesi dediğiniz zaman şöyle bir şey oluyor: Şuurun altına şöyle bir mesaj iletiyorsunuz. Kürtler problem! Evet bizim burada problemlerimiz var. Ekonomik, sosyal, siyasi, açılımların getirdiği çıta yüksekliliğinin yarattığı bir hayal kırıklığı ve bir de eli silahlı te-

rör var."⁴⁵ diyerek, niçin Kürt Sorunu/ Meselesi demediğini açıklamıştı. Öte yandan Akşener ve diğer İyi Partili yetkililer, farklı zamanlarda verdikleri demeçlerde PKK'ya karşı güvenlik tedbirlerine sürekli vurgu yapmış, terörle mücadelede devamlılık mesajı vermiştir.

Selahattin Demirtaş'ın, "Başak ile Meral Hanım'ın kapısını çalar, kahvaltıya geldik derdim" ifadesine, "Güneydoğu'da söyle bir gelenek var: Kan davalınız olsa bile kapınızı çaldığınız zaman içeri alırsınız. Sonra kapıdan dışarı çıktıktan sonra kan davası devam eder."⁴⁶ şeklinde yanıt veren Akşener'in bu ifadesi epey tartışılmış, Akşener'in HDP'yi kan davalı bir muhatap olarak gördüğü yorumları yapılmıştır. Özellikle kan davası üzerinden bir örnek vermesinin Akşener'in HDP'ye ve Kürt Sorunu'na bakışının güvenlik odaklı olduğu yorumlarını pekiştirmiştir. Öte yandan Akşener'in demeci, ne olursa olsun diyalog yolunu kapatmayan bir yaklaşım olarak da değerlendirilmiş ve kimi çevreler-

com.tr/politika/2019/03/18/akşener-hdp-6-milyona-ciktiysa-sorumlusu-sensin/ (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

44 Independent Türkçe, 02.10.2019, "İyi Parti Sözcüsü: Her PKK'lı HDP'lidir ama her HDP'li PKK'lı değildir" <https://www.independentturkish.com/node/76526/haber/iyi-parti-s%C3%B6zc%C3%BCs%C3%BC-her-pkk%E2%80%99lidir-ama-her-hdp%E2%80%99li-pkk%E2%80%99li-%C4%B1-de-%C4%9Fildir> (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

45 Gazete Duvar, 04.11.2017, "Akşener: Faili meçhullerden ben çıkmam" <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2017/11/04/aksener-faili-mechullerden-ben-cikmam/> (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

46 Milliyet Gazetesi, 07.09.2020, "Meral Akşener'den Selahattin Demirtaş'a 'kahvaltı' yanıtı" <https://www.milliyet.com.tr/siyaset/meral-akşenerden-selahattin-demirtas-kahvalt-yaniti-6300492> (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

HDP'ye ve PKK'ya karşı sert bir tutum içerisinde olan İyi Parti, doğrudan Kürtlere dönük mesajlarında ise görece ılımlı bir pozisyon almaktadır.

ce olumlu yorumlanmıştır. Dolayısıyla Akşener'in Demirtaş'a yanıtından dışlayıcı ve diyalogu önceleyen olmak üzere iki karşıt yorum üretmek mümkün.

HDP'ye ve PKK'ya karşı sert bir tutum içerisinde olan İyi Parti, doğrudan Kürtlere dönük mesajlarında ise görece ılımlı bir pozisyon almaktadır. Sözelimi Akşener, Cumhurbaşkanlığı seçimleri öncesindeki bir demecinde, "Türkiye'de herkes son derece dikkatli ve sağduyuludur. Yani benimle ilgili Kürtlerin oy vermeyeceği iddiası bir şehir efsanesi. Bütün Güneydoğu'yu dolaştım, elim hiç havada kalmadı."⁴⁷ diyerek Kürtlerden oy alabileceğini düşündüğünü ifade etmişti. Yine aynı dönemde Akşener, Selahattin Demirtaş'ın diğer adaylarla eşit şartlarda yarışma hakkının olduğunu ifade etmiş, Kürtlerin anadilde eğitim talebine ise, "Anadile saygı duyulmalıdır."⁴⁸

⁴⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 15.05.2018, "Meral Akşener'den şimdiye kadarki en net Demirtaş açıklaması" <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/975860/meral-aksenerden-simdiye-kadarki-en-net-demirtas-aciklamasi.html> (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

⁴⁸ Cumhuriyet, 15.05.2018 tarihli haberin devamı.

şeklinde politik, fakat ılımlı bir yanıt vermişti.

HDP'li belediyelere kayyum atanması konusunda ise İyi Parti sözcüsü Ağırlioğlu'nun, partinin tavrını özetleyen ifadeleri şöyleydi: "Eğer bazı belediye başkanlarının görevden alınmasına sebep olan olaylar son beş ay içerisinde gerçekleşmişse bunu somut ve hukuki argümanlarla halka açıklamak iktidarın görevidir. İyi hâl kağıdı verdiğiniz, seçmen listelerinde ilan ettiğiniz, seçimde propaganda fırsatı tanıdığınız malum adayların, kazananlarına mazbata verip, dört ay sonra görevden uzaklaştırma iradenizi milletinize izah etme mesuliyeti bizzat iktidarındır."⁴⁹ Her ne kadar bu ve benzeri demeçler kamuoyunda, "İyi Parti kayyum atamalarına tepkili" olarak geçse de, aslında İyi Parti'nin tepki gösterdiği hususun, terörle bağlantılı kişilerin başlangıçta aday gösterilmesine izin verilip daha sonra görevden alınmasıdır.

İyi Parti, Barış Pınarı Harekatı'nda iktidara net bir destek vermiş, "Mehmetçiğimiz görevini yerine getirdi. Sahadaki başarı masada kaybedilmesin."⁵⁰ demeciyle Türkiye'nin gü-

⁴⁹ DW Türkçe, 21.08.2019, "İYİ Parti'den kayyum tepkisi" <https://www.dw.com/tr/iyi-partiden-kayyum-tepkisi/a-50112204> (Erişim Tarihi: 14.09.2020)

⁵⁰ Habertürk, 22.10.2019, "İYİ Parti lideri Meral Akşener'den Barış Pınarı mesajı!" <https://www.haberturk.com>

ney sınırındaki Kürt oluşumlarına karşı iktidarı uyarmıştır.

Partinin Türklük / Türkiyelilik konusundaki tartışmalara dair pozisyonu da net durumda: “İyi Parti ‘Türkiyelilik’ kavramını reddeder. Partimizin bu noktadaki tavrı açık ve nettir. Türkiye Cumhuriyeti’nde yaşayan herkes “Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı” ve “Aziz Türk Milleti”dir.”⁵¹

Sonuç

İyi Parti, Kürt Sorunu’nun varlığını reddederek, meselenin salt bir terör ve güvenlik başlığı olduğunu ileri sürmekte, dolayısıyla konuya da “Doğu ve Güneydoğu Sorunu” kavramsallaştırmasıyla yaklaşarak, etnik ve kimliksel bir tanımlamadan kaçınmakta ve bu bağlamda bir Kürt Sorunu’nun kimlik boyutuna güvenlikçi, bütünlük kaygısını taşıyan ve çoğulcu liberal demokrat değerlerden uzak bir yerden bakmaktadır. Partinin Kürt Sorunu çevresindeki önerileri, güvenlik tedbirlerinin arttırılmasından ve terör örgütünün uzantısı olduğu söylenen sivil unsurların denetlenmesinden geçerken, parti programındaki ve seçim beyannamesindeki güvenlik önerileri

com/son-dakika-iyi-parti-lideri-meral-aksener-den-baris-pinari-mesaji-sahadaki-basari-masada-kaybedilmesin-2533222 (Erişim Tarihi: 14.09.2020)

51 Twitter, 23.09.2019, <https://twitter.com/iyiparti/status/1176157271757328384> (Erişim Tarihi: 14.09.2020)

de parti yetkilileri tarafından farklı zaman dilimlerindeki demeçlerde dile getirilmektedir. Parti yetkilileri, Kürt Sorunu’ndan bahsederken ısrarla meseleyi etnik isimlendirmekten kaçınmakta ve bölgede bir terör sorunu olduğunu, bunun dışındaki sorunların da sosyal ve ekonomik sorunlar olduğunu vurgulamaktadır.

İyi Parti, ülkenin doğusunda ve güneydoğusunda bir sorunun olduğunu kabul etmekte, fakat sorunun sosyal ve ekonomik imkânsızlıklarla sınırlı olduğunu, bunların da ekonomik tedbirlerle çözülebileceğini ileri sürmekte ve meselenin etnik boyutunu doğrudan dile getirmemekte, “demokratikleşme” ve “yeni anayasa” gibi çıkışlarla ülkedeki herkesin daha özgür ve mutlu hissedeceğini söylemekle yetinmektedir. Bu nedenle İyi Parti’nin Kürt coğrafyasına dönük önerileri yatırım, istihdam arttırıcı tedbirler ve eğitim-sağlık imkânlarının arttırılması gibi önlemlerle kısıtlı kalmakta, partinin temel hak ve özgürlüklere dair ilkeleri de Kürt coğrafyasında üniter devlet ve güvenlik kaygılarına yenik düşmekte ve partiyi etnik bir soruna liberal demokrat bir parti gibi değil de sağ milliyetçi bir parti gibi yaklaştırmaya itmektedir. Daha açık ifadesiyle, Kürt Sorunu başlığında İyi Parti’nin demokratikleşmeye dair temel ilkeleriyle partinin bu soruna yaklaşımı arasında derin bir uçurum bulunmaktadır.

8) Alevi Sorunu ve İyi Parti

Parti Programı

İyi Parti, parti programının **Din Hizmetleri**⁵² başlığında Alevilere değinirken, Diyanet İşleri Başkanlığı bir Cumhuriyet kurumu olarak tanımlanırken, kurumun azınlıklar haricinde ayırım yapılmaksızın tüm mezheplere ve meşreplere mensup Müslümanlara hizmet götüren bir kurum olması gerektiği vurgulanmıştır. Parti programında, Aleviliğin sözlü ve yazılı kaynaklarını araştırarak bağımsız bir araştırma merkezi kurulacağı, Aleviliğe ait kültürel eserlerin envanterinin çıkarılıp tahrip olan eserlerin restorasyonunun yapılacağı vurgulanmıştır.

Alevilerin cemevlerine statü ve din derslerine dair taleplerini “sosyal devlet” olgusuyla açıklayan İyi Parti, spesifik ve detaylandırılmış bir perspektif sunmamakla birlikte bu sorunlarla ilgilenileceğini ve temel ihtiyaçların karşılanacağını belirtmiştir.

2018 Genel Seçim Beyannamesi

Partinin seçim beyannamesinde ise doğrudan Alevilerin ismi geçmese de Alevilere dönük kimi vaatler kendine yer bulmuştur:” Bir grup, kesim ya da mezhebin inanç anlayışını topluma dayatmayacağız ve devletin tüm inançlara karşı her daim eşit mesafede kalmasını teminat altına alacağız. Türkiye’deki her tür inanca ait olan

52 Parti Programı, syf.32

ibadethaneler (camiler, cemevleri, kiliseler ve sinagoglar vd.) ve buradaki din görevlilerinin, bürokrasinin himmetine muhtaç olmaksızın Devletin sunduğu tüm hizmet ve olanaklardan eşit yararlanmasını sağlayacak düzenlemeler yapacağız.”⁵³ ifadesiyle, cemevlerine dönük kolaylıklar sağlanacağı vurgulanmış, detaylandırılmamakla birlikte Alevilere dönük ayrımcı politikaların sona ereceği ifade edilmiştir.

Pratikte Tezahür

İyi Parti’nin Alevilere dönük pozisyonunu en somut görebileceğimiz vakalardan biri, Akşener’in Tunceli ziyaretidir. Bu ziyaret esnasında Tunceli Cemevi’ni ziyaret eden Akşener, “Alevi inancı ve kültürünün temsili açısından Diyanet bünyesinde sorun çıkıyorsa, başka bir çözüm bulunmalı. Kültür Bakanlığı bünyesinde bir müsteşar yardımcılığı Alevi inancına ve kültürüne ayrılır, Alevi inancı ve yaşamı ile ilgili araştırmalar ve çalışmalar yapılır. Alevi dedeleri yaşayan bir tarihtir. Bu nedenle Kültür Bakanlığı bünyesinde mutlaka temsil edilmelidir.”⁵⁴ demiş ve “Türkiye’de vergi toplanırken Sünni, Alevi farkı yok, herkes vergisini

53 2018 Seçim Beyannamesi, syf.12

54 CNN Türk, 06.01.2018, “Meral Akşener’den cemevine ziyaret” <https://www.cnnturk.com/turkiye/meral-akşenerden-cemevine-ziyaret?page=3> (Erişim Tarihi: 15.09.2020)

ödüyor. Cemevlerinin giderleri sorunu çözülmeli.” diyerek Alevilerin tanınma ve statü elde etme taleplerine net yanıtlar vermiştir.

İyi Parti sözcüsü Yavuz Ağırlioğlu ise, “Bir memlekette 8-10 milyon Alevi varsa 10-15 tane Alevi valimiz yoksa ülke kötü yönetiliyor demektir.”⁵⁵ diyerek Alevilere dönük ayrımcılığa dikkat çekmişti.

Sonuç

İyi Parti'nin programında ve seçim beyannamesinde Alevilerin taleplerine dönük özel bir öneri yer almakla birlikte, Aleviliğin İyi Parti tarafından kültürel bir renk olarak değerlendirildiği göze çarpmaktadır. Diyanet'in hizmetlerinden Alevilerin de faydalanabilmesi, cemevlerine kültürel bir form içerisinde olacak şekilde statü tanınması ve Alevilerin kendilerini daha iyi ifade etmesini sağlayacak zeminin hazırlanması, İyi Parti'nin Alevilere dönük yaklaşımını özetlemektedir.

Bu bağlamda İyi Parti'nin Alevilerin taleplerine yanıt vermekten epey uzak olduğunu söylemek mümkün. Parti metinlerini ve yetkililerinin yak-

laşımına bakıldığında İyi Parti, Aleviliği bir mezhep ve cemevini de bir ibadethane olarak görmemekte, esasen Alevilik ile Sünniliği, cemevi ile camiyi eşitlemeyi zımnen de olsa reddetmekte ve meseleyi kültürel haklar çerçevesiyle çözmeyi önermektedir. Diyanet'in her kесе eşit olarak hizmet vermesi gerektiği söylenirken, Alevilerin sadece kültürel bir renk olarak görülmesi açık bir çelişki oluşturmaktadır.

İyi Parti'nin Alevi Sorunu'na dönük yaklaşımı, partinin programında ve seçim beyannamesinde yer alan temel ilkelerle ve demokratikleşme perspektifiyle uyumlu olmadığını, partinin Sünni yoğunluklu ve inançlı seçmen tabanının kaygılarını ön planda tuttuğunu söylemek mümkün.

GENEL BİR SONUÇ YERİNE

Türkiye siyasal tarihinde, köklü siyasal geleneklerin içerisinde yetişen ve daha sonra oradan kopup partileşen kadrolara rastlamak mümkün. Yetiştikleri siyasal geleneğin parti-

Parti metinlerini ve yetkililerinin yaklaşımına bakıldığında İyi Parti, Aleviliği bir mezhep ve cemevini de bir ibadethane olarak görmemekte, esasen Alevilik ile Sünniliği, cemevi ile camiyi eşitlemeyi zımnen de olsa reddetmekte ve meseleyi kültürel haklar çerçevesiyle çözmeyi önermektedir.

55 Gazete Duvar, 18.10.2018, “İYİ Parti’li Ağırlioğlu: 10-15 tane Alevi valimiz yoksa ülke kötü yönetiliyor demektir” <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/10/18/iyi-partili-agiralioglu-10-15-tane-alevi-valimiz-yoksa-ulke-kotu-yonetiliyor-demektir/> (Erişim Tarihi: 15.09.2020)

sinden kopup yeni oluşumlar kurma yoluna giden siyasal kadrolara dair ortak mesele, yeni oluşumun politik düzlemdeki izdüşümüne dair tartışmalar olagelmıştır. Erdoğan ve arkadaşlarının, Milli Görüş'ten kopup AKP'yi kurdukları dönem, AKP'nin ideolojik olarak hangi zemine tekabül ettiği uzun bir tartışma konusu olmuştur. Son iki yıldır siyaseti ve siyaset bilimcileri meşgul eden ideolojik soru işaretiyse, MHP'den ayrılarak İyi Parti'yi kuran Akşener ve arkadaşlarının politik düzlemdeki yeri.

İyi Parti'nin kimlik ve siyaset sorununu irdelemek için adım adım izleyip yanıtlamamız gereken bazı sorular var:

1. İyi Parti niçin kuruldu? MHP içerisinde Akşener odaklı ideolojik bir farklılaşma mı vardı, yoksa bu süreç salt Akşener'in Bahçeli ile iktidar mücadelesinde genel merkezce dışlanmasının sonucu mu?
2. Partinin söylemleri ile klasik Türk milliyetçiliği çizgisi arasında nasıl bir ilişki var? Bunu nasıl tanımlamalı? Kopuş mu, süreklilik mi? İyi Parti, merkez sağdaki boşluğu dolduracak liberal demokrat bir alternatif olabilir mi?
3. İyi Parti'nin seçmen tabanı, MHP'den farklı mı? Sorunun yanıtı evetse, niçin ve bu ne anlama geliyor?

4. İyi Parti'de söylem ve pratik anlamında kadrolar nasıl değerlendirilebilir?

İlk sorudan başlayacak olursak, İyi Parti'nin kuruluş motivasyonlarını irdelemek gerekiyor. Akşener'in isminin MHP genel başkanlığı için geçmeye başladığı 2015'ten beri, Akşener ile MHP genel merkezi arasında, **"uyum ve hedeflere nasıl yürünmesi konusunda"** anlaşmazlık olduğu, Akşener'e yakın isimlerce ve basın organlarıca dillendirilmekteydi.⁵⁶ Akşener de MHP genel başkanlığına adaylığını açıkladıktan sonra, **"Halktan kopuk olmayan, gençlere kapılarını açmış, kucaklayıcı bir MHP"**⁵⁷ iddiasıyla yola çıkmıştı. Yani daha açık ifadesiyle Akşener, henüz İyi Parti kurulmadan önce klasik MHP çizgisiyle muhalefet yürütülemeyeceğini ilan etmiş, kapsamlı bir değişim ajandasıyla hareket etmeye başlamıştı. O halde şunu söylemek mümkündür ki, İyi Parti'nin ortaya çıkışında MHP'nin klasik söylemlerinin ve siyaset yapma tarzının etkin ve kapsayıcı bir muhalefeti mümkün kılmadığı düşüncesi etkili

⁵⁶ BBC Türkçe, 18.09.2015, "MHP'de Meral Akşener sürprizi: 'Başından beri anlaşmazlık vardı' https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150918_mhp_aksener_sinan_onus (Erişim Tarihi: 16.09.2020)

⁵⁷ Cumhuriyet Gazetesi, 30.01.2016, "Meral Akşener seçim vaadini açıkladı" <http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/meral-aksener-secim-vaadini-acikladi-472815> (Erişim Tarihi: 16.09.2020)

olmuş ve İyi Parti, Türk milliyetçisi kökenli bir grup siyasetçinin sağ siyasette yeni ve kapsayıcı bir dille siyaset iddiasının sonucu doğmuştur.

İlk soruyla bağlantılı olarak devam edecek olursak, ikinci soruyu sorabiliriz: Peki İyi Parti, değişim iddiasını ne düzeyde taşıyabildi, siyasetine ne ölçüde yansıtılabildi? Daha açık ifadeyle, kopuş-süreklilik ilişkisi bağlamında İyi Parti'nin klasik Türk milliyetçiliği çizgisinden farklı bir çizgide olduğunu söylemek mümkün mü?

İyi Parti'nin özellikle Kürt Sorunu, Alevi Sorunu ve anayasadaki yurttaşlık tanımı odaklı Türklük-Türkiyelilik tartışmalarında klasik Türk milliyetçisi çizgiden farklı bir noktada olmadığını söylemek mümkündür. Kürt Sorunu'nu "Güneydoğu Sorunu" olarak isimlendirip bir güvenlik sorunu olan bakan İyi Parti, Alevilere dair sorunları eşit yurttaşlıktan ziyade kültürel açılımlarla giderilebilecek bir sorun olarak görürken, anayasal yurttaşlık kavramsallaştırması olarak Türkiyelilik ifadesine de şiddetle karşı çıkmıştır. Dolayısıyla etnik ve dinsel kimliğe dair konularda genel söylem ve politika itibarıyla İyi Parti'nin MHP kökenli kodlarını büyük ölçüde koruduğu söylenebilir. İyi Parti'nin bilhassa Kürt ve Alevi sorunlarında MHP'den farklı addedilebilecek tarafı, her iki kesimle diyaloga daha açık bir yapıda olması ve kimlik politikasına girmeden haklardan, özgürlüklerden ve adaletten bahsetmesidir. Sözgelimi Kürt Sorunu

kavramsallaştırmasından imtina eden İyi Parti, ülkede demokratik bir anayasa, parlamenter rejim ve güçlü bir yargı ile ekonomik istikrarın tesis edilmesi halinde Güneydoğu bölgesindeki sorunların da azalacağını öne sürmektedir.

Bu arada farklı dönemlerde çıkan İyi Parti'nin Millet İttifakı'ndan kopabileceği ve belli şartlar altında iktidarla ortaklık geliştirebileceği iddiaları da İyi Parti'yi zaman zaman köşeye sıkıştıran bir şüphe olmaktadır. Özellikle Ayasofya'nın ibadete açıldığı dönemde İyi Parti'nin bu girişime destek vermesi ve hatta Meclis'te Ayasofya'nın ibadete açılması için önerge vermesi, zaman zaman İyi Parti'nin Cumhuriyet İttifakı içerisinde olduğu senaryoları alevlendirmektedir. Erdoğan'ın ve Bahçeli'nin İyi Parti'yi Cumhuriyet İttifakı'na davet eden çağrularına karşı Akşener'in, "Partili Cumhurbaşkanlığı devam ettiği sürece başıma silah dayasalar Cumhuriyet İttifakı içinde yer almam."⁵⁸ sözleri, İyi Parti'nin

İyi Parti'nin ortaya çıkışında MHP'nin klasik söylemlerinin ve siyaset yapma tarzının etkin ve kapsayıcı bir muhalefeti mümkün kılmadığı düşüncesi etkili olmuş ve İyi Parti, Türk milliyetçisi kökenli bir grup siyasetçinin sağ siyasette yeni ve kapsayıcı bir dille siyaset iddiasının sonucu doğmuştur.

⁵⁸ Sözcü Gazetesi, 15.08.2020, "Akşer-

*İyi Parti, iç ve dış politika-
kada da benzer şekilde
tezahür ettiği gibi kimlik
konularında (Kürt Soru-
nu-Alevi Sorunu-Kıbrıs-I-
rak ve Suriye'deki Kürt
bölgeleri) milliyetçi ref-
leksler sergileyen ve bu
açıdan MHP'den farksız,
fakat doğrudan kimlik
konusuna girmeyen baş-
lıklarda görece liberal
demokrat/merkez sağ
bir söylem ve politika
üretmeye çalışan bir parti
olarak okunabilir.*

Millet İttifakı'n-
dan kopabile-
ceği söyleme-
lerine en net ve
birinci ağızdan
yanıt olmuş, de-
meci sertliği
de bu şüpheleri
tamamen gider-
mek motiva-
yonunu ortaya
koymuştur. Ni-
tekim Akşener,
İyi Parti'nin çe-
kirdek seçmen
tabanının ön-
celiklerinin ve
beklentilerinin
Cumhur İttifakı ta-
banından farklılaştı-
ğını görmektedir.

Ayasofya'nın ibadete açıl-
masını Türk-İslam sentezini çağrış-
tıran pragmatik bir söylemi savunan
İyi Parti, aynı zamanda muhafazakâr
siyaset tarafından "eşcinsellik propa-
gandası" öldüğü ileri sürülen ve hedef
tahtasına oturtulan İstanbul Sözleş-
mesi'ne oldukça güçlü bir destek ver-
miştir. Sanırım bu iki pozisyonu bir-
likte düşünmek, İyi Parti'yi anlamak
için oldukça işlevsel. İyi Parti, Türk

ner o soruya net cevap verdi: Başına
silah dayasalar..."

<https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/aksener-o-soruya-net-cevap-verdi-kafama-silah-dayasalar-5988154/> (Erişim Tarihi: 13.09.2020)

milliyetçi ve muhafazakâr düşünce
dünyasında sembolik anlamı büyük
olan Ayasofya için geleneksel bir po-
zision alıp ibadete açılma kararını sa-
vunurken, reel ve pratik anlamı daha
büyük olan, hayata doğrudan etkisi
bulunan İstanbul Sözleşmesi konu-
sunda özgürlükçü bir hatta durmuş-
tur. Bu bağlamda milliyetçi ve muha-
fazakâr söylemin, İyi Parti için daha
çok sembolik ve pragmatik anlamlar
taşıdığını söylemek mümkün.

İyi Parti'yi MHP'den keskin şekil-
de ayıran keskin hat ise, kimlik ko-
nusuna girmeyen iç ve dış politika
başlıklarında net şekilde görülebilir.
Güçlendirilmiş bir parlamenter rejim,
sivil anayasa, yeni ve demokratik bir
seçim sistemi, yeni bir Siyasi Parti-
ler Kanunu ile kapsamlı yargı refor-
mu, İyi Parti'nin "yeni söylem, yeni
siyaset" iddialarının içini doldurur
nitelikte. Bununla birlikte İyi Parti'yi
MHP'den ayıran en belirgin söylem ve
pratik değişikliğinden biri, dış politi-
kaya genel yaklaşım. Klasik Türk mil-
liyetçiliği yaklaşımından farklı ola-
rak İyi Parti, Türkiye'nin taraf olduğu
uluslararası anlaşmalara ve bağlı ol-
duğu uluslararası kurumlara, bölge-
sel ve küresel ortaklıklara, diplomatik
kanallara vurgu yapan bir dış politika
aklını savunarak, reaksiyoner milli-
yetçi dış politika çizgisinden tama-
men farklı bir yörüngede konumlan-
dırılmış halde. Bu noktada, yine kimlik
odaklı iki konunun, Irak ve Suriye'de-
ki Kürt bölgeleriyle Kıbrıs Sorunu'nda
İyi Parti'nin klasik Türk milliyetçisi

çizgisinin ezberlerini sürdürdüğü bilgisini not düşmekte fayda var.

Bu verileri toparlayacak olursak, İyi Parti, iç ve dış politikada da benzer şekilde tezahür ettiği gibi kimlik konularında (Kürt Sorunu-Alevi Sorunu-Kıbrıs-Irak ve Suriye'deki Kürt bölgeleri) milliyetçi refleksler sergileyen ve bu açıdan MHP'den farklı, fakat doğrudan kimlik konusuna girmeyen başlıklarda görece liberal demokrat/merkez sağ bir söylem ve politika üretmeye çalışan bir parti olarak okunabilir. Bu anlamda İyi Parti'nin, kendini tanımlama ve kimlik ortaya koyma anlamında devam etmekte olan bir sürecin içerisinde olduğunu söylemek mümkün. Partinin kimlik konusuna giren başlıklardaki pozisyonları, klasik milliyetçi çizgi ile ilişkisini belirleyen temel faktör olarak okunabilir.

Bu değişim örgüsü bağlamında ise sorulacak önemli bir soru daha var: MHP kökenli isimlerce kurulan, kuruluşunun ardından merkez sağ kökenli isimlere partinin kapısını açan ve kimlik konusuna girmeyen başlıklarda yeni bir söylem geliştirme çabasında olan İyi Parti, seçmen tabanı olarak MHP'den farklılaşıyor mu?

2018 genel seçim sonuçlarına göre İyi Parti'nin en yüksek oy aldığı ilk 10 kent şunlardı:⁵⁹ Burdur, Isparta,

59 Yeniçağ Gazetesi, 26.06.2018, "İyi Parti en çok hangi ilden oy aldı? " <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/iyi-parti-en-cok-hangi-ilden-oy->

Antalya, Çanakkale, Muğla, Denizli, Kırklareli, Edirne, Balıkesir ve Giresun. Yani bir başka ifadeyle İyi Parti'nin, ağırlıklı olarak Ege, Marmara ve Akdeniz hattında, ülkenin geri kalan kısmına kıyasla daha başarılı olduğu söylenebilir. Partinin, MHP içerisinde öteden beri devam eden "seküler ve kentli Türk milliyetçisi-taşra muhafazakârı Türk milliyetçisi" ayrımındaki seküler ve kentli Türk milliyetçilerinden ilgi gördüğünü, ayrıca 2002'den beri merkez sağdaki boşluk nedeniyle CHP'ye oy vermiş klasik ANAP-DYP tabanından da oy alması, tabansal farklılaşmaya dikkat çeken önemli bir detay. Bu bağlamda İyi Parti'nin, kentli ve seküler hassasiyetleri yüksek, öte yandan düzeyi değişmekle birlikte milliyetçi refleksleri de yüksek bir tabana dayandığı ve bu özelliğiyle MHP tabanından farklılaştığı söylenebilir.

Son olarak, İyi Parti'deki kimlik sancısının parti kadrolarına yansımalarına bakmak, partinin mevcut durumu ve gidişatı hakkında epey fikir verecektir. Partideki kimlik karmaşı, tam anlamıyla parti kadrolarında da tezahür etmekte, normal şartlarda aynı çatı altında siyaset yapması güç isimler bir arada bulunmaktadır. Akşener, CHP'den Aytun Çıray'ı ve ANAP kökenli Ahad Andican'ı partiye davet ederek milliyetçi kanada karşı bir denge sağlamaya çalışmış, İstanbul İl Başkanlığı'na da merkezci söylemle-

aldi-196570h.htm (Erişim Tarihi: 16.09.2020)

İyi Parti, MHP'den kopan ve daha kapsayıcı bir sağ muhalefeti amaçlayan bir grup ülkücü tarafından kurulan, merkez sağdan katılımlarla gelişen ve seçmen nezdinde ağırlıklı olarak kent merkezlerinde karşılık bulan, kimlik konularında klasik milliyetçi çizgiyi sürdüren fakat diğer siyaset başlıklarında merkez sağa tekabül eden söylemler geliştirmeye çabalayan, kadrolarında henüz ideolojik ve söylemsel bir bütünlük bulunmayan, post-MHP'ci/ülkücü kanatla merkez sağ çatışmasını söylem ve kadro bağlamında yaşayan bir parti.

riyle bilinen genç bir ismi, Buğra Kavuncu'yu atamıştır. Partide etkin görevlerde bulunan Korumay Aydın, Ümit Özdağ ve Yavuz Ağırlioğlu gibi milliyetçi isimlerse, parti içerisindeki ülkücü kanadı temsil eden isimler olmakla birlikte, bu isimlerin partideki etkinliği daha çok milliyetçi tonları yüksek demeçler vermek ve parti örgütü üzerinde etkili olmaya çalışıp İyi Parti'yi post-MHP olarak temellendirme amacından ibaretmiş gibi görünmektedir. Akşener'in etkin görevlere yaptığı merkez sağ kökenli atamalar ve parti örgütü üstündeki hâkimiyet çabası, bu kanada karşı denge amacının bir tezahürü olarak okunabilir.

İyi Parti'nin geçtiğimiz Eylül ayındaki kongresi, Akşener'in partideki dengeyi korumakta kararlı olduğunu ve merkez sağ-ülkücü dengesini

sürdürme çabasını bir kez daha göstermiş oldu. Sözelimi Aytun Çıray, Aylin Cesur ve Aydın Adnan Sezgin gibi merkez sağ kökenli isimler listede dışı kalırken, İsmail Koncuk, Yavuz Temizer ve Feridun Bahşi gibi ülkücü kökenli isimlerin de üstü çizildi. Dolayısıyla listeye giremeyen ve tasfiye edildiği söylenen isimlerin bütünüyle merkez sağ ya da ülkücü kökenli olduğunu söylemek pek mümkün değil gibi gözükmektedir.

Sonuç olarak İyi Parti, MHP'den kopan ve daha kapsayıcı bir sağ muhalefeti amaçlayan bir grup ülkücü tarafından kurulan, merkez sağdan katılımlarla gelişen ve seçmen nezdinde ağırlıklı olarak kent merkezlerinde karşılık bulan, kimlik konularında klasik milliyetçi çizgiyi sürdüren fakat diğer siyaset başlıklarında merkez sağa tekabül eden söylemler geliştirmeye çabalayan, kadrolarında henüz ideolojik ve söylemsel bir bütünlük bulunmayan, post-MHP'ci/ülkücü kanatla merkez sağ çatışmasını söylem ve kadro bağlamında yaşayan bir parti. Akşener'in, ülkücü kanada kıyasla merkezci, merkez sağcı kanada kıyasla ise biraz daha milliyetçi olduğunu düşünürsek partinin Akşener'in istediği kıvamda bir merkez sağ parti haline gelmesi için daha fazla zamana ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bu tondaki bir partinin bütünüyle milliyetçi-sağ ya da liberal demokrat olarak ifade edilmesi, parti politikalarının tezahür ettiği nokta bakımından pek olası değil. Akşener'in çizmeye ve inşa

etmeye çalıştığı profil, küreselleşmeye fikrine kapalı olmayan, Batı ile ilişkilerde rasyonel, etnik talepler karşısında güçlü şerhleri olmak kaydıyla demokratikleşmeyi savunan, pozitif milliyetçiliğe dayanan bir milliyetçi-demokrat bir parti. Partideki kimlik sancısının bu kadar derin ve uzun süreli olmasının izahı burada yatıyor. Akşener'in hayalindeki İyi Parti'nin meydana gelip gelmeyeceği ise zamanla yanıtını bulacak bir husus.

KAYNAKLAR

İyi Parti Programı, https://iyiparti.org.tr/Assets/pdf/iyi_parti_programi.pdf

Milletimizle Sözleşme, https://iyiparti.org.tr/assets/pdf/secim_beyani.pdf , 2018

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-39335688>

<https://www.cnnturk.com/turkiye/meral-aksener-baskanlik-sistemi-cia-projesidir?page=5>

<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/meral-aksener-parlamenter-sistemden-yanayiz-41378445>

<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201911211040670420-iyi-partiden-turkkana-tepki-yanlis-ve-kabul-edilemez/>

<https://www.internethaber.com/meral-aksener-anayasa-taslagi-uzerinde-calistiklarini-acikladi-2039603h.htm>

https://twitter.com/meral_aksener/status/1127594940274565121?lang=da

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-49221919>

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksener-dalgacilarin-sahi-ekonominin-basinda-otuyor-256542h.htm>

<https://t24.com.tr/haber/aksener-o-damat-var-ya-o-damat-ekonominin-icine-tukurdu,826003>

<https://www.dogrusu.com/iyi-parti-lideri:-ekonomik-kriz-iktidar%-c4%b1n-eseridir?lang=tr>

<http://www.milliyet.com.tr/siyaset/iyi-partinin-ekonomi-vizyonu-hedef-zenginlesen-ve-guclu-turkiye-6078902>

<https://tr.sputniknews.com/turkiye/201805141033436928-aksener-dis-politika-yeni-cizgi-vaadi/>

<https://www.amerikaninsesi.com/a/aksenere-gore-ds-poltkada-erdogan-tehdidi-var/4326646.html>

<https://www.siyasetcafe.com/aksener-ab-buyukelcilerine-garanti-verdi-kesin-secilecegim-28324h.htm>

<https://t24.com.tr/haber/aksener-erdogan-sinirini-yenemiyor-san-ben-suriye-ye-gidip-esad-ile-gorusmeye-bu-problemi-cozmeye-hazirim,854839>

<https://www.kibrispostasi.com/c36-TURKIYE/n250535-meral-aksener-kibrisi-veremeyecek-sin-06052018>

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksenerden-kibris-cikisi-referandum-yapilsin-181194h.htm>

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/meral-aksener-hdp-ile-ittifaka-hayir-deriz-250077h.htm>

<https://www.gercekgundem.com/siyaset/67173/meral-aksenerden-hdp-aciklamasi>

<https://www.evrensel.net/haber/372406/meral-aksener-igdiri-hdp-ye-teslim-etmemek-icin-a-day-gostermiyoruz>

<https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/03/18/aksener-hdp-6-milyona-ciktiysa-sorumlusu-sensin/>

<https://www.independentturkish.com/node/76526/haber/iyi-parti-s%C3%B6zc%C3%BCs%C3%BC-her-pkk%E2%80%99l%C4%B1-hdp%E2%80%99lidir-ama-her-hdp%E2%80%99li-pkk%E2%80%99l%C4%B1-de%C4%9Fildir>

<https://www.dw.com/tr/iyi-partiden-kayyum-tepkisi/a-50112204>

<https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2017/11/04/aksener-faili-mechullerden-ben-cikmam/>

<http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/975860/meral-aksenerden-simdiye-kadarki-en-net-demirtas-aciklamasi.html>

<https://www.haberturk.com/son-dakika-iyi-parti-lideri-meral-aksener-den-baris-pinari-mesaji-sahadaki-basari-masada-kaybedilmesin-2533222>

<https://twitter.com/iyiparti/status/1176157271757328384>

<https://www.cnnturk.com/turkiye/meral-aksenerden-cemevine-ziyaret?page=3>

<https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2018/10/18/iyi-parti-ahiralioglu-10-15-tane-alevi-valimiz-yoksa-ulke-kotu-yonetiliyor-demektir/>

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150918_mhp_aksener_sinan_onus

<http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/meral-aksener-secim-vaadini-acikladi-472815>

<https://www.yenicaggazetesi.com.tr/iyi-parti-en-cok-hangi-ilden-oyaldi-196570h.htm>

<https://www.milliyet.com.tr/siyaset/meral-aksenerden-selahattin-demirtas-kahvalti-yaniti-6300492>

<https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/aksener-o-soruya-net-cevap-verdi-kafama-silah-dayasalar-5988154/>

<https://tr.euronews.com/2020/07/28/meral-aksener-istanbul-sozlesmesi-yasat-r-feda-etmenize-izin-vermeyecegiz>

<https://www.haberasi.com/iyi-parti-li-ismail-koncuk-kadina-yonelik-siddete-karsi-istanbul-sozlesmesi-titizlikle-uygulanmali/11468/>

<https://www.sozcu.com.tr/2020/gundem/iyi-partiden-oruc-reis-tepkisi-akp-milli-guvenligimizi-kumar-masasina-surmuster-5961168/>